

V É L E M É N Y

Karsai Krisztina:

Az alapelvek rendszere az európai büntetőjogban

c. értekezéséről

Mind Európában, mind hazánkban számtalan tanulmány született az elmúlt évtizedekben, amely azt vizsgálta, mennyire van esély egységes büntető jogszabályok megalkotására az Európai Unió tagállamai számára. A végső konklúzió általában az, hogy „nem érett még meg rá az idő”.

Álláspontom szerint azonban ez a kérdés nem ilyen egyszerű. Azt le lehet szögezni, hogy arra soha nem fog „megérni az idő”, hogy egész Európára kiterjedő egységes büntető anyagi és eljárásjogi szabályokat alkossanak meg. Ennek számtalan oka van, és itt nemcsak a történeti gyökerekről, nemzeti szuverenitáshoz való ragaszkodásról vagy egyéb, gyakran említett tényezőkről van szó. De az is kérdéses, hogy egyáltalán szükséges-e minden EU-tagállamra kiterjedő, egységes büntető jogszabály-rendszer megalkotása. Amire inkább szükséges lehet az anyagi jogszabályok tekintetében az az, hogy legalább közelítsenek egymáshoz a büntetőjogilag üldözött magatartások (és azok büntetéssel való fenyegetettsége), az eljárási jogszabályoknál pedig minél több módszerrel segítsék egymást a tagállamok a bűnüldözésben, ideértve a felderítést és a bizonyítást is.

Nem várható el ugyanis, hogy az igazságszolgáltatási szervezetrendszert (lásd a lényegesen eltérő szervezeti felállású nyomozó hatóságokat, de az ügyészségeket, bíróságokat, sőt az ügyvédséget (védőket) is) vagy éppen az eljárás menetét egységesítsék. Nagyon nehéz, sőt egyenesen lehetetlen feladat lenne az angolszász típusú büntetőeljárásra rákényszeríteni a kontinentális rendszer metodikáját (és fordítva). A feladat tehát adott: meg kell keresni azokat a kérdéseket, ahol elképzelhető az egységesítés, avagy legalábbis a magasabb fokú európai együttműködés.

Az EU ennek szellemében bocsátott ki számtalan dokumentumot az elmúlt évtizedekben. Ezeken érződik a kezdeti puhatolózás időszaka, amikor is kisebb jelentőségű kérdésekhez nyúltak. Idővel egyre komolyabb problémák kerültek terítékre, de ezek sajnos néha meg is buktak a tagállami szűrőn.

A közös európai bűnügyi együttműködéssel összefüggésben Bárd Petra két hipotézist állított fel:

- a közös bűnmegelőzés és bűnüldözés a személyek szabad mozgásának ellenpontja, az egységesülő Európa büntetőjogi dimenzióját csakis a szupranacionalitás szerint kidolgozott uniós jog alapján történő szorosabb tagállami együttműködés teheti hatékonyá;
- a büntetőjog részbeni közösségesítése nem fog megtörténni, azaz a tagállamok nem lesznek hajlandók feladni nemzeti szuverenitásuk egy részét, ameddig az emberi jogi paradigma (az EU úgynevezett alapjogi kultúrája) a büntetőjog területén ki nem teljesedik, és a büntetőeljárás garanciák, valamint a büntetés-végrehajtás feltételeinek minimum harmonizációja meg nem történik.

Az könnyen belátható, hogy az egységes európai büntető kodifikációig még nagyon sokat kell tenni, és a tagállamok várhatóan csak apró lépésekkel hajlandók haladni, mert szuverenitásuknak ezt a részét soha nem adják fel teljesen. Ugyanakkor Karsai Krisztina témaválasztása a fentiek fényében mindenképpen indokolt.

I.

Előljáróban leszögezném, hogy az értekezés és annak tézisei formailag mindenben megfelelnek az MTA értekezésekkel szemben támasztott követelményeknek.

Az értekezés négy Részre tagolódik. Az első Rész tartalmazza az Alapvetéseket, ahol szerző az európai büntetőjog mai fogalmának tisztázását követően részletesen beszél a *ius puniendi*-ről, majd az Uniós jogelvekről. A három fejezetből mindenképpen a középső tekinthető a lényeginek, ezt mutatja, hogy a 30 oldalas első Részben 22 oldal ez a 2. fejezet.

A második Rész a klasszikus büntetőjogi alapelveket taglalja. Ezek közül szerző hármat emel ki: az anyagi jogi legalitás elvét, a bűnösségen alapuló felelősség elvét, valamint az *ultima ratio* és *szubszidiaritás* elvét. Ennek a résznek a kétharmadát az anyagi jogi legalitás elvének elemzése teszi ki.

A harmadik Rész az európai büntetőjog *sui generis* alapelveivel foglalkozik, éspedig az európai territorialitás elvének igen rövid áttekintését követően a kölcsönös bizalom elvének alapján a kölcsönös elismerés elvével, a *ne bis in idem* elvével, az arányosság elvével, a koherencia elvével, az asszimiláció elvével, valamint a *locus regit actum* és a *forum regit*

actum elvpárral. Az európai anyagi jogi elvek áttekintését követően szerző röviden kitér az emberi jogok védelmére is.

Az utolsó (negyedik) Rész a rendszertani áttekintést követően veszi át az egyes elveket, majd az értekezés a záró gondolatokkal fejeződik be.

A fenti felépítés indokolt, többé-kevésbé arányos (a négy Rész közül a bevezető rész rövidebb illetve a negyedik Rész nagyon rövid, a két érdemi Rész pedig nagyjából azonos terjedelmű). Aránytalanság az egyes fejezetek között figyelhető meg, mivel találunk 2,3,4 sőt 1 oldalas fejezetet is (ld. IV. fejezet), miközben 13, 14, 17, 24, sőt 29 és 30 oldalas fejezet is van.

Szintén meg kell említeni, hogy a szerző sajnos nem használja a decimális rendszert, hanem a Részek arab, a fejezetek római számozást kaptak, az alpontok pedig nagybetűs, majd számozott, majd kisbetűs megjelöléssel szerepelnek. Ennek következtében néha kaotikusak a hivatkozások, hiszen C pontból pl. tíz is található a műben, az I. megjelölés pedig két fejezetben is alpont, miközben az első fejezet megjelölése is I. (ld. az első fejezet római számozását).

A felhasznált szakirodalom rendkívül bőséges. A több mint kétszáz felhasznált mű háromnegyede idegen nyelvű, és lényegében tartalmazza a téma szempontjából legalapvetőbb műveket. Kifogásként legfeljebb azt lehetne felhozni, hogy szerző a (magyar) büntetőjogi alapelvekkel kapcsolatban szinte kizárólag az egyébként igen kiváló Nagy Ferenc professzorra támaszkodik, miközben a témában számtalan büntető anyagi jogász professzor fejtegette ki nézeteit (elég csak Földvári Józsefre, Tóth Mihályra, Békés Imrére, Wiener A. Imrére, vagy a klasszikusok közül Fayer Lászlóra, Finkey Ferencre, Irk Albertre stb. utalni).

A mű nemcsak felsorolja a szakirodalmat, hanem alaposan fel is dolgozza azokat. Erre utal a 434 lábjegyzet, amely alaki szempontból is következetes rendszert alkot. A mű formai megjelenése egyébként is megfelelő, még akkor is, ha néhol a betűméretben kisebb eltérések találhatók.

II.

Az értekezés részletes tartalmi elemzése előtt le kell szögezni, hogy rendkívül alapos, a hazai és nemzetközi kutatási eredményeket messzemenően figyelembe vevő, tudományosan megalapozott műről beszélünk.

Az 1. rész I. fejezetében Karsai Krisztina röviden tisztázza az európai büntetőjog mai fogalmát. Ennek során utal többek között Jescheck és Weigend meghatározására, miszerint „az európai büntetőjog egy egyedülálló joganyag, amely nemzetközi jogi, közösségi jogi, nemzeti jogi elemeket, valamint a tagállamok közös büntetőjogi hagyományait tartalmazza” (11. o.). Többek között Ligeti, Klip és Hecker alapján szerző leszögezi, hogy felfogásában az európai büntetőjog az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) alapján kibocsátott, büntetőjogi tartalmú uniós jog.

Ez a fogalomtisztázás aztán alapjaiban meg is határozza az értekezés felépítését, hiszen a szerző a büntetőjog tárgyától sokszor távolabb álló, uniós jogon keresztül igyekszik megvilágítani alapvető büntetőjogi kérdéseket.

Amint fentebb már említettem, az 1. Rész legterjedelmesebb és egyben legalaposabb fejezete a *ius puniendi* mint büntetőjogi kompetencia-kijelölő paradigma vizsgálatából áll. Ebben a II. fejezetben szerző megvizsgálja a *ius puniendi* belső jogi viszonylatát, annak elméleti rétegeit. Ezt követően röviden kitér a *ius puniendire* a nemzetközi jogban, bár leszögezi, hogy ebben az értekezésben nem kíván részletesen foglalkozni a nemzetközi *ius puniendivel* és annak gyakorlati kérdéseivel (16. o.). Ami a vizsgálat valódi tárgya, az a *ius puniendi* helye és szerepe az uniós jogban. Ehelyütt igen alapos, apró részletekbe menő elemzést találunk mind a *ius puniendinek* a 2009-es kodifikáció előtti szerepéről, mind az EUMSZ 82-83., 325. és 759. cikkének a *ius puniendivel* összefüggő rendelkezéseiről. Ez a fejezet rendkívül fontos elméleti alapvetés az egész értekezés szempontjából, hiszen a később vizsgálat alapvető kérdéseknél számtalanszor utal vissza rá a szerző. Az F. alpontban pedig jól hasznosítható táblázatot találunk az anyagi és eljárásjogi kompetenciákról.

Az 1. Részt az uniós jogelvekről való rövid összefoglaló zárja, amelynek fontos része az Alapjogi Chartát bemutató B. alpont, amelyben szerző leszögezi, hogy a Charta nem általában véve biztosítja az alapjogi védelmet, hanem konkrét rendelkezéseken keresztül (38. o.). Már ekkor is kitér Karsai Krisztina a Charta és az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) a viszonyáról, amit később is elemez.

A 2. Rész szól a klasszikus büntetőjogi alapelvekről. Dogmatikai szempontból az egyik leglényegesebb kérdés az anyagi jogi legalitás elemzése. Nagy Ferenc alapján a szerző négy elemét különbözteti meg a törvényesség elvének:

- nullum crimen/nulla poena sine lege praevia;
- nullum crimen/nulla poena sine lege certa;
- nullum crimen/nulla poena sine lege stricta és

- nullum crimen/nulla poena sine lege scripta (bár ez utóbbi csak a kontinentális jogrendszerű országokban érvényesül) (42. o.).

Ezen elemek aztán elemzésre kerülnek mind a magyar Alaptörvény, mind az uniós jog viszonylatában, ideértve az Alapjogi Chartát is. Szerző leszögezi, hogy a fenti elemek közül a lex scripta és a lex certa a jogalkotót terhelik (azaz a jogalkotónak kell figyelemmel lennie az írott büntető törvény, valamint a pontos törvényi meghatározottság követelményére), míg a lex stricta (a törvényben írt normaszöveghez való kötöttség, a szigorító analógia tilalma) és a lex preavia (az elkövetéskor hatályos törvény alkalmazásának követelménye és a súlyosabb törvény visszaható hatályának a tilalma) a jogalkalmazó számára szolgál zsinórmértékül (46. o.). A jogalkotót kötelező anyagi jogi legalitás körében több gyakorlati példán keresztül végez elemzést a szerző, míg a jogalkalmazót kötelező anyagi jogi legalitásnál a lex mitiorral kapcsolatban megjegyzi, hogy ez tisztán az anyagi jogi kérdésekre irányul és nem jelent eljárásjogi enyhébb alkalmazási kötelezettséget (52. o.). A legalaposabbnak az anyagi jogi legalitást és a közvetlen hatályt elemző 3. pont tekinthető, különösen a tényállások és a szankciók vonatkozásában végzett vizsgálat a minimum szabályozás terén (55-60. o.). Ugyanígy figyelemre méltó az anyagi jogi legalitást és a közvetett hatályt vizsgáló 4. alpont. A közvetett hatály büntetőjogi érvényesülését szerző igen közérthetően mutatja be öt folyamatábrán, amelyekben azt vizsgálja, hogy mennyiben befolyásolja a büntetőjogi értékelést az, hogy hogyan alakul a bűncselekmény elkövetési ideje az uniós norma kibocsátásához, a beillesztési határidő lejártához illetve a tagállami szabályozáshoz képest (64-67. o.). Ezt követően pedig egy sajátos jogi konstellációt vizsgál a Berlusconi ügy kapcsán. Az V. fejezet végén szerző levonja a következtetést, miszerint ha az Unió számára valódi ius puniendi biztosítanak, úgy meg fog változni az uniós normákkal kapcsolatos büntetőjogot érintő jogfelfogás: innentől kezdve a büntetőjogi felelősség fokozása (megalapozása) kizáró kivétel nélküli uniós normák útján is megtörténhet (72. o.).

A VI. fejezet a bűnösségen alapuló felelősség elvét elemzi. Ennek nemcsak a magyar Alaptörvényben van meg a jogszabályi alapja (XXVIII. cikk (2) és (4) bekezdése), hanem az Alapjogi Charta 48. cikke (az EJEE 6. cikk (2) és (3) bekezdésével egyezően) is tartalmazza az elvet az ártatlanság vélelmével szoros összefüggésben. A súlyos hanyagsággal kapcsolatosan pedig Karsai Krisztina megállapítja, hogy az uniós fogalom tágabb (szigorúbb) a magyar szabályozásnál, így e téren nincs harmonizációs kötelezettségünk (79. o.).

Az ultima ratio elvét sokan a ius puniendi korlátozásának fogják fel (79. o.). Ennek megfelelően elemzi szerző az ultima ratio és a szubszidiaritás elvét a VII. fejezetben (szintén

elsősorban Nagy Ferenc alapján). Az igazán fontos kérdéseket azonban a C. pontban teszi fel: Milyen sajátos vonatkozásai vannak az ultima ratio elvének az európai büntetőjogban? Képes-e ellátni a ius puniendit korlátozó feladatát, van-e egyáltalán jelentősége az uniós büntetőjog szintjén, illetve milyen kapcsolatban áll uniós szinten az ultima ratio elv és a szubszidiaritás? Az igen hosszú, tartalmas elemzést követően szerző arra a következtetésre jut, hogy az ultima ratio elve önmagában nem alkalmas az európai büntetőjogi kompetenciák korlátozására, de szűkített körben jelentőséghez juthat (91. o.).

Miután Karsai Krisztina az első két Részben elvégezte az elméleti megalapozást, a 3. Részben elemzi az értekezés címének megfelelően az európai büntetőjog sui generis alapelveit. Ennek során beszél rendszeralkotó (strukturális) és működési (funkcionális) elvekről. Mielőtt ezek egyenkénti elemzését elvégezné, kiválóan szemlélteti azt, hogy a vizsgált alapelvek a büntetőjog melyik alrendszerében fejtenek ki hatást (95-98. o.). Kár, hogy a táblázat több helyütt szétcsúszik, az egyes sorok átmennek a következő oldalra, így nehezen kezelhető. Már ebből a táblázatból is kitűnik, hogy nemcsak tisztán anyagi jogi elvek vizsgálatára kell sort keríteni, hanem ezekkel szorosan összefüggő eljárásjogi elvekre is (nem is beszélve az egyéb, pl. közigazgatási jogi elvekről).

Szerző a rendszeralkotó elvek közé sorolja az európai territorialitás elvét, az arányosság elvét, a koherencia elvét, a kölcsönös bizalom elvét és a kölcsönös elismerés elvét, míg a locus/forum regit actum elvpár működési elv. Végül vegyes természetű elvn az asszimiláció elve (99. o.).

A IX. fejezetben kerül sor az európai territorialitás elvének az elemzésére. Szerző helyesen állapítja meg, hogy az egységes igazságügyi térségben (European legal and judicial space) soha nem beszélhetünk „külföldi hatóságról”, hanem csak hatáskörrel és illetékességgel rendelkező „másik hatóságról” (99. o.). A Corpus Juris Europae-ra vonatkozó kezdeti próbálkozást tekinti az európai territorialitás első igazi megjelenési formájának. Karsai Krisztina már itt is utal arra, hogy az európai territorialitás egyik fontos szerepe a forum shopping kockázatának csökkentése. Noha a témával foglalkozó szakemberek számára egyértelmű az intézmény mibenléte, talán indokolt lett volna pár szóban részletezni, mert a műben több helyütt is találunk utalást a forum shopping kockázatára anélkül, hogy szerző részletesen kifejtené annak lényegét. Mindenesetre tény: ha megvalósulna az európai territorialitás a büntetőjog terén, akkor számos, jelenleg még vitás kérdés megoldódhatna.

A X. fejezet három soros bevezetőjében Karsai Krisztina rögzíti: „a kölcsönös elismerés elve ma az egyik legfontosabb integrációs eszköz a büntetőjogi területen” (102. o.).

Ennek vizsgálatához elengedhetetlennek tartja a kölcsönös bizalom elvének mint legitimációs alapnak a vizsgálatát. Nagyon érdekes, ahogyan ebben a fejezetben a nem kifejezetten büntető területre tartozó európai jogi elemzéseken keresztül jut el szerző a büntetőjogi következtetéseikig. S noha leszögezi, hogy „a kölcsönös elismerés elve nem foglal állást a büntetendőség vagy épp a büntetlenség kérdésében” (107. o.), megállapítja, hogy „a kölcsönös elismerés elvéből az fakadna, hogy nem a határozat mint jogi produktum képezné a kölcsönös elismerés tárgyát (...), hanem lényegében a jogszerű döntéshez vezető tagállami eljárás” (108. o.). Mivel a kölcsönös elismerés elve megjelenik a magyar Alaptörvény XXVIII. cikkének (6) bekezdésében is, ezért a más tagállamban hozott határozatok szabad forgalmáról beszélhetünk (110. o.). A kölcsönös elismeréssel kapcsolatosan különösen a végrehajtandó határozatokkal, a tartalmi elismerést követelő határozatokkal és a blokkoló határozatokkal kapcsolatos megállapítások (illetve az ezek alapján készített áttekintő táblázat) nemcsak elméleti, hanem egyben gyakorlati jelentősége emelhető ki.

A XI. fejezet tartalmazza a kölcsönös elismerés elvének speciális esetét, a *ne bis in idem* elvét. Ez az a kérdés, amely a leginkább büntető eljárásjogi (és semmiképpen sem tisztán anyagi) jellegű, arról nem is beszélve, hogy az ebben a fejezetben kifejtetteknek van az egyik legnagyobb gyakorlati jelentőségük. Szerző a magyar Alaptörvény XXVIII. cikkének (6) bekezdéséből indul ki. A kétszeres eljárás tilalmának hazai elemzését követően pedig tisztázza az alapelv nemzetközi (európai) jogi jelentését. A nemzetközi jogi instrumentumok (különösen a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14. cikk (7) bekezdése és az EJEE 7. kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke) már említik a kérdést, de ezt követően számos nemzetközi (európai) dokumentumban visszaköszön a *ne bis in idem* elve. Az uniós *ne bis in idem*mel kapcsolatosan Karsai Krisztina négy okot emel ki:

- jogi indok: senki ne legyen kétszer megbüntetve ugyanazon cselekményért;
- a szabad mozgás indoka;
- legitimitási indok;
- fegyelmezési indok.

Az uniós dokumentumok közül a *ne bis in idem* szempontjából az egyik legjelentősebb a Schengeni Végrehajtási Egyezmény, amelyet szerző szintén alaposan elemez. A büntetőjogon kívüli *ne bis in idem*re vonatkozó megállapításokat követően pedig rátér az Alapjogi Chartára, annak is az 50. cikkére, amely kifejezetten kimondja a kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés tilalmát (129. o.). Mivel a kérdés igen alapos vizsgálatot igényel, ezért külön alpont szól az ugyanazon cselekményről és a jogerős/végleges elbírálásról, az egyedi ügyekben hozott határozatok fényében. Magam részéről az egész

értekezés legértékesebb részének tartom ezeket az alpontokat. A fejezet végén készített összegzésben pedig Karsai Krisztina azt az igen gondolatébresztő megállapítást teszi, hogy könnyen elképzelhető, hogy ami a belső jogban nem minősül jogerős (lezáró) döntésnek, az uniós viszonylatban igen. Ha ugyanis egy ügyészi vagy nyomozó hatósági határozat zárja le az ügyet, akkor a magyar jog pl. újabb körülmények felmerülése esetén lehetővé teszi az eljárás folytatását, míg uniós viszonylatban ez nem lehetséges (azaz más tagállamban nem lehet eljárást indítani, ld. Gözütok és Brügge ügy). Itt ismét felvetődik szerző szerint a forum shopping veszélye (147. o.).

A XII. fejezetben elemzett arányosság elvével kapcsolatosan úgy tűnik, mintha ez az elv a belső jogban nagyobb jelentőséggel bírna, mint az uniós jogban. Talán belső jogi viszonylatban jobban megfogható az alapelv lényege, uniós viszonylatban a szerző szerint is a szubszidiaritási elvvel együtt fejt ki hatását (149. o.). Itt kell megjegyezni, hogy a 148. oldalon Seneca mondásánál a 367. sz. lábjegyzet szerint idézett teljes mondás sem teljes: ha már szerző a rövidebb változatot kiegészítve leírja a teljes mondást, akkor illett volna a „revocari enim praeterita non possunt, futura prohibentur” befejezést is ide illeszteni. Az uniós jogból származó arányossági követelmény elsősorban a tagállam számára jelent korlátot az „alkalmas és elengedhetetlen szankció” tekintetében (152. o.). Az Alapjogi Charta 49. cikkének (3) bekezdése kifejezetten kimondja, hogy a büntetések súlyossága nem lehet aránytalan a bűncselekményhez mérten, ami jogalkotói és jogalkalmazói követelményt is támaszt (153. o.).

A koherencia elvéről a XIII. fejezetben van szó. Noha a kérdés a szerző szerint nagy jelentőséggel bír, sok mindent elmond, hogy a XIV. fejezetben elemzett asszimiláció elvével együtt ez a fejezet terjedelmében a harmada a ne bis in idemmel kapcsolatos fejezetnek. Az asszimiláció elvét Karsai Krisztina vegyes természetű elvnek tekinti (158. o.), és az uniós célkitűzések meghatározott módon történő átvételének követelményében foglalja össze (159. o.). Az asszimiláció elve elsősorban nem büntetőjogi jellegű elv, de szerző megpróbálja összegyűjteni a büntetőjogi vonatkozásokat. Talán még az eljárási jogsegély keretében megjelenő asszimilációs elv az, aminél a legszorosabb kapcsolat figyelhető meg (164-165. o.).

Rendkívül érdekes gondolatokat találunk a XV. fejezetben, amikor is a locus/forum regit actum kérdését vizsgálja a szerző. A 168. oldalon áttekinti a két elv érvényesülését az egyes uniós dokumentumokban, bár a fejezet végén lévő összegzésben maga is elismeri, hogy a hagyományos jogsegély kereteiből kinőtt új jogintézmények fényében „már most is tulajdonképpen értelmezhetetlen a locus/forum regit actum elv”, ami már a kölcsönös elismerés elve alapján is igaznak tekinthető (170. o.).

Noha már az értekezés elején rögzíti a szerző, hogy büntetőjogi (és nem büntető eljárásjogi) elvekkkel foglalkozik, a XVI. fejezetben röviden kitér az emberi jogok védelmére, mivel ezek fejlődése hatással volt a büntetőjogi elvek alakulására is.

Végezetül pár szót az összefoglaló tézisekről. Karsai Krisztina itt röviden bemutatja az értekezés lényegét, megismétli illetve összegzi legfontosabb megállapításait. Megállapítja, hogy az európai büntetőjog sui generis alapelveinek a feladatuk az, hogy az Unió célkitűzéseit a büntetőjogi integráció területén megalapozzák, és ne csak az integrációs filozófiának, hanem a tagállami büntetőjogi sajátosságoknak is megfeleljenek. Az európai büntetőjogot az uniós büntetőjogi normák kibocsátására irányuló uniós politikában határozza meg. Ezt követően szerző röviden összefoglalja az egyes alapelvekkel kapcsolatos megállapításait. Ehelyütt csak két kérdést szeretnék kiemelni. Az egyik az a megállapítás, miszerint a kölcsönös elismerés elve alapján vissza kell térni a locus regit actum elvéhez, mivel a tagállamoknak lényegében kritika nélkül el kell fogadniuk, hogy a másik államban lefolytatott eljárási cselekmény jogszerű volt. A magam részéről ezt azért némi fenntartással fogadhatom csak el. Elég mindössze arra utalni, ha adott tagállamban pl. nem vagy csak más tartalommal létezik a Miranda-figyelmeztetés, akkor mennyiben használható fel a terhelt vallomása bizonyítékként; vagy pl. arra, hogy a tanúzási akadályok (tilalmak és mentességek) figyelembe nem vétele (más tartalommal való figyelembevétele) esetén nehezen érvényesül a kölcsönös elismerés elve. E téren a tagállamokra még fontos szabályozási változáson kell keresztülmenni. Azt a megállapítást pedig, hogy az európai territorialitás elvének teljes érvényesülése esetén nem lesz releváns az, hogy melyik állam joga szerint folytassák le a jogsegély végrehajtását, egyelőre idealisztikusnak tartom.

III.

A fentiek alapján elmondható, hogy Karsai Krisztina értekezésében jelentős és igencsak időszerű témát dolgozott fel. A szerző a kérdés mélyebb, átfogó, tudományos igényű vizsgálatát nyújtja. A mű elején megfogalmazott hipotézisekre megfelelő válaszokat ad.

A felhasznált szakirodalom rendkívül bőséges és többnyire idegen nyelvű. Az idegen nyelvű szakirodalom túlsúlya néhol indokolatlan is, legalábbis nagyobb figyelmet fordíthatott volna a szerző a büntetőjog több jeles hazai képviselőjének az álláspontjára is. Természetesen

minden mű esetén lehet találni további forrásokat, ezért ezeket inkább csak felvetésnek, mintsem kritikának kell tekinteni.

A szerző által megválasztott vizsgálati módszer megfelel a tudományos művekkel szemben támasztott követelményeknek, a szakirodalom feldolgozásának mennyisége és minősége is kiváló. Ismételten kiemelném a nemzetközi szakirodalom rendkívül alapos feldolgozottságát. Karsai Krisztina jogharmonizációs gondolatai, javaslatai, felvetései mindenképpen megfontolandók.

Szerző kellőképpen feldolgozza a téma történeti előzményeit. A mű nagy értéke a teoretikus kérdéseknek a gyakorlattal való kapcsolatának az elemzése. A gyakorlatra alapozott fejtegetések, jogesetek feldolgozása szintén emeli az értekezés színvonalát.

Az értekezés tartalmilag rendkívül gazdag. A mű nagy értéke a téma kifejtésének komplexitása, az önálló, eredeti, alkotó jellegű gondolat- és véleményalkotás magas színvonala, az álláspontok indokoltsága.

A dolgozat terjedelme, rendszere, szerkezeti felépítése, belső arányai, logikája és áttekinthetősége kiváló, ugyanez mondható el a szerző stílusáról, fogalmazásáról, nyelvhelyességéről, miközben a forrásmunkák pontos feltüntetése, a korrekt hivatkozási rendszer megfelel a tudományos művekkel szemben támasztott követelményeknek.

A doktori munka eredményeit elegendőnek tartom az MTA doktori cím megszerzéséhez, a nyilvános védés kitűzését javaslom.

Pécs, 2016. július 28.

Dr. habil. Herke Csongor DSc.
tanszékvezető egyetemi tanár